

ἀστραπή . . . ἀστροπελέκια τρομερά . . . και
φωναί.

— Μία λέμβος ἔπεσεν ἔξω . . . κινδυνεύουν οἱ
ἄνθρωποι . . . Ἡ λέμβος τοῦ Καίσαρος ! . . .

Ὡς ἀστραπή ἔτρεξεν εἰς τὸ παραθαλάσσιον.

Ὅποια τρικυμία ! Ποτέ . . . ποτέ ἄνθρωπος
δὲν εἶδε παρομοίαν ! Ἐκκαμα, κύριε, ὅτι ἦτο δυ-
νατὸν εἰς ἄνθρωπον.

Τρεῖς ἔπεσα εἰς τὴν θάλασσαν, τὴν τελευταίαν
φορὰν ὀλίγον ἔλειψε νὰ χαθῶ. Μ' ἔσυραν ἡμιθα-
νῇ . . . Πλὴν ὄχι . . . Θεέ μου ! δὲν ἀπέθανα
ἐγώ ! Ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου !

Ὅταν συνῆλθα εἰς τὸν ἑαυτόν μου, τὸν εἶδα
καταιματωμένον μεταξὺ τῶν βράχιων, καὶ μόλις
προφθάσαντα νὰ μὲ εἰπῇ.

— Πέτρε ! ἔσο ἀδελφός τῆς γυναικός μου καὶ
πατὴρ τῶν τέκνων μου.

— Θὰ εἶμαι, ἀπεκρίθην, σὲ τὸ ὁμνύω.

Τούλάχιστον ἀπέθανεν ἡσυχος.

Θ.

Ἐννοεῖς, κύριε, ὅτι διὰ τὸ δυστύχημα αὐτὸ ἀνε-
βλήθη ὁ γάμος.

Ἡ Μαρία κ' ἐγὼ εἶχαμεν εἰπεῖ μετ' ὀλίγον.

Ὅταν ὁμως ἦλθα εἰς τὴν οἰκίαν, ἐντγκαλίσθην
τὰ παιδιὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ εἶπα τέκνα μου.

Ἐδωκα καὶ εἰς τὴν Καισαρίναν τὴν χειρά μου.

Τοῦτο ἦτον ἀρκετὸν, καλῆτερον καὶ ἀπὸ ὅλου
τοῦ κόσμου τὰ συμβόλαια.

Ἀπὸ τότε ἐπέρασαν ἔξ μῆνες καὶ πάλιν ἤρχι-
σαν νὰ ὁμιλοῦν διὰ τὸν γάμον μας.

Πλὴν . . . δὲν ἤξεύρω διὰ τί . . . βιβχίως ἐξ
αἰτίας προαισθήματος, δὲν ἐτόλμησα νὰ ἀνοίξω
τὸ στόμα μου καὶ νὰ εἰπῶ λέξιν οὔτε εἰς τὴν Και-
σαρίναν, οὔτε εἰς τὴν μητέρα τῆς Μαρίας. Αὐτὴ
πρώτη μὲ εἶπε.

— Πέτρε ! υἱοθέτησες τὰ τέκνα τοῦ ἀδελ-
φοῦ σου ;

— Ναί, κυρὰ Ἀναστασία.

— Καὶ τὴν γυναῖκά του ;

— Ναί, καὶ τὴν γυναῖκά του.

— Καὶ τοὺς υἱοθέτησας ὅλως διόλου ;

— Ὅλως διόλου.

— Λοιπὸν δὲν θὰ τοὺς ἀρῇσιν ποτέ.

— Ποτέ, κυρὰ Ἀναστασία, τὸ ὑπεσχέθην εἰς
τὸν ἀδελφόν μου. Καὶ ἐσιώπησεν. Ἡ καρδιά μου
ἐγίνε χίλια κομμάτια.

— Ἀκουσε, Πέτρε, εἶπεν ἡ γραῖα. Δὲν σὲ ἐμ-
παθίζω, ἀπὸ τὸ νὰ δίδῃς εἰς τὴν χήραν καὶ τὰ
ὀρφανὰ ἓνα μερίδιον τοῦ κέρδους σου . . . ὅσον
μεγάλον μάλιστα θέλει ἡ καλή σου καρδιά. Βλέ-
πεις ὅτι δὲν εἶμαι ἰδιοτελής . . . Πλὴν, γνωρίζω
τὴν Καισαρίναν. Ν' ἀφήσω τὴν κόρη μου νὰ συ-
ζήσῃ μὲ αὐτήν . . . εἶναι ἀδύνατον !

Ἀδύνατον ! ἡ λέξις αὕτη ἦτον ἀβυσσος εἰς ἐμέ.
Κ' ἐγὼ ἐγνώριζα τὴν Καισαρίναν, καὶ ἐννοοῦσα ὅτι
ἦτον ἀδύνατον νὰ συζήσουν αἱ δύο.

— Κυρὰ Ἀναστασία . . . εἶπα σιγὰ σιγὰ.

— Δὲν ἐναντιόνομαι εἰς τὸν γάμον σου· σὲ λέγω
μόνον μὲ ποῖον ὄρον θὰ γίνῃ . . . Ἰδοὺ τὸ πᾶν. Ἡ-
ξεύρεις ὅτι τὰ λόγια μου εἶναι ὀλίγα, ἀλλ' ὅτι
καὶ ἡ θέλπισίς μου εἶναι μία.

Καὶ τῶντι, κύριε, ὅλοι τὸ λέγουσιν εἶναι γυναικῶ
ἀπὸ ταῖς παλαιαῖς ἢ κυρὰ Ἀναστασία.

— Ἀπὸ σὲ λοιπὸν κρέμαται ν' ἀποφασίσῃς τὴν
τύχην σου καὶ τὴν τύχην τῆς κόρης μου.

Ἀνεσήκωτα τὴν κεφαλὴν μου, καὶ εἶδα τὴν Μα-
ρίαν ἢ ὅποια ἦτον ἐκεῖ, καὶ μ' ἔβλεπεν εἰς τὰ
μάτια.

Ἐπρεπεν ἢ νὰ γίνω ἐπίσκοπος ἢ νὰ τὴν χάσω
διὰ παντός.

Ὡ κύριε· δὲν ἐννοῶ πῶς δὲν ἔπεσα νεκρὸς τὴν
ὥραν ἐκείνην ! τὰ αὐτῖα μου ἐβόλζαν ὡς νὰ εἶχα
πυρετὸν . . . τὰ μάτια μου ἔβλεπαν κόκκινα καὶ
πράσινα . . . ἐπνιγόμεν . . . ἡ κεφαλὴ, ἡ καρδιά,
ἡ ψυχὴ μου, ὅλα μ' ἐφαίνοντο ἑτοιμα νὰ σπάσουν
συγχρόνως.

— Πέτρε, εἶπεν ἡ γραῖα, πρέπει ν' ἀποκριθῇς.
Θέλεις νὰ μείνῃς μόνος μὲ τὴν Καισαρίναν ; Θέ-
λεις νὰ ἔλθῃς μόνος ἐδῶ ; Διάλεξε.

Ἦνοιξα τὸ στόμα μου διὰ ν' ἀποκριθῶ ἐρχο-
μαι. Ἰδοὺ εἶμαι ἐδῶ.

Ἀλλὰ μόνη τῆς ἡ ἀπόκρισις αὐτὴ ἐγύρισεν ὀπίσω
εἰς τὸ στόμα μου· διότι ἐνῶ ἐστοχαζόμεν ὅτι θὰ
ἔδωκα χρήματα εἰς τὰ ὀρφανὰ καὶ εἰς τὴν Καισα-
ρίναν, παλλὰ χρήματα . . . μ' ἐφάνη ὅτι ἦλθεν ἐμ-
πρὸς μου ὁ ἀδελφός μου κάτωχρος, αἵματωμένος
ὡς τὴν νύκτα ἐκείνην, καὶ ὅτι μὲ εἶπε λυπημένος·

— Δὲν μὲ ὑπεσχέθης μόνον τοῦτο, Πέτρε, δὲν
μὲ ὑπεσχέθης μόνον τοῦτο.

Καὶ ἀμέσως μὲ ἀπόφασιν ἢ ὅποια ἀπορῶ πῶς
δὲν μὲ ἐθανάτωσε παρευθύς.

— Κυρὰ Ἀναστασία, εἶπα . . . ὠρκίσθην !

Καὶ ὡς μεθυσμένος, ὡς τρελὸς, ἐφυγα τρέχων ὡς
ἀστραπή.

(Ἐπεται τὸ τέλος).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

•••••

Περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου
ἐπὶ Ἑνετῶν, ὑπὸ Ἑρμάνου Λούντζη. — Ἀθή-
νησι, Τύποις Χ. Νικολαΐδου Φιλαδελφείας. (Πα-
ρὰ τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς. ἀριθ. 420). 1856.
Τόμος 1. Τιμᾶται δρ. 5.

—•••••

Τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν ὅσαι διε-
τέλεσαν ποτε ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Ἑνετῶν, δύο
κυρίως ἔπρεπε νὰ ὑπάρχωσι πηγαί· τὰ ἀρχεῖα τῆς
Ἑνετίας καὶ τὰ ἐπιτόπια τῶν χωρῶν ἐκείνων
ἀρχεῖα. Κατὰ δυστυχίαν, ἐκ τῶν χωρῶν τούτων,

αὶ ὑποκύψασαι βραδύτερον ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν, δὲν παρέχουσι τὸ δεύτερον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος βοηθημάτων, καθότι ἐν αὐταῖς, διὰ τὴν ἐκπύρθησιν τῶν πόλεων, τὴν καταστροφὴν ἢ τὴν δήμευσιν τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων, καὶ τὴν φυγάδευσιν πολλῶν ἐπισήμων οἰκογενειῶν, πᾶσα ἐπιτόπιος συλλογὴ δημοσίων ἐγγράφων ἔπρανίσθη ὥστε τῶν τοιούτων χωρῶν ἢ ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ἱστορία δὲν δύναται νὰ γραφῇ εἰμὴ τῇ μόνῃ βοήθειᾳ τῶν τῆς Ἑνετίας ἀρχείων. Τοιοῦτοτρόπως λ. χ. ἐγγράφη ὑπὸ τοῦ περιωνόμου Γερμανοῦ Ρυγκίου, ἡ ἱστορία τῆς Πελοποννήσου περὶ τὸ τέλος τῆς 15. καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς 16. αἰ. ἐκατονταετηρίδος. Ἀλλ' αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, αἱ κυριώτεραι τοῦλάχιστον αὐτῶν, διέφυγον μέχρι τέλους τὴν καταστρεπτικὴν κατάκτησιν τῆς Ὀθωμανικῆς σπάθης· αἱ ἐκκλησίαι, αἱ δημόσιαι οἰκοδομαὶ, αἱ οἰκογένειαι περιετώθησαν αὐτόθι ἐπὶ πολλὰς ἐκατονταετηρίδας ἀλώθηται· δι' ὅ, ὁ μελετῶν τὴν ἐπὶ Ἑνετοκρατίας τύχην αὐτῶν δύναται ν' ἀντλήσῃ ἀφθόνηως καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτοπίων ἀρχείων. Τοῦτο δ' ἐπραξεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀναχέρας ἀξιολόγου συγγράμματος.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι περὶ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, περιωρίσθη εἰς μόνας τὰς ἐπιτοπίους ταύτας πηγὰς, μὴν ἀναδιρῆσας τὰς ἐν Ἑνετίᾳ καὶ ἐν Βιέννῃ συλλογὰς, τῇ συνδρομῇ τῶν ὁποίων τὸ ἔργον ἤθελεν ἀποβῆ πολλὸ πληρέστερον καὶ εὐχρινέστερον· διότι αἱ ἐκθέσεις τῶν γενικῶν διοικητῶν (Πρόβλεπτῶν) καὶ τὰ ἄλλα ἐγγράφα τῆς κεντρικῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως ἤθελον διαχύσει μέγα φῶς εἰς πολλὰ ἀσπρῇ τῆς ἱστορίας ταύτης μέρη καὶ ἤθελον πλουτίσει ἰδίως αὐτὴν διὰ πλείστον ὅσων πολιτισιογραφικῶν εἰδήσεων. Ἀλλὰ καὶ ὅπως ἔχει τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἶναι διδακτικώτατον καὶ περιεργώτατον· τοσαῦτον δὲ σπάνια εἶναι παρ' ἡμῖν σήμερον τὰ τοιαύτης ἀξίας βιβλία, ὥστε, μεμψιμοιροῦντες διότι δὲν ἀπέβη ἐντελέστερον, ἠθέλομεν τῇ ἀληθείᾳ ὁμοιάζει πένητα, ὅστις, ἀνευρών παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν θησαυρὸν, ἤθελεν ἐλεεινολογεῖ ἑαυτὸν, διότι δὲν ἔτυχεν ὁ θησαυρὸς οὗτος νὰ ᾖ δαψιλέστερος.

Ἐν εἰσαγωγῇ μακρᾷ καὶ καλῶς μεμελετημένῃ, ἱστοροῦνται αἱ ποικίλαι περιπέτειαι, αἱ ἀπὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων, ἐν ἀρχῇ τῆς 13. αἰ. ἐκατονταετηρίδος, ἐπαγαγοῦσαι τὴν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν ὀριστικὴν κατάκτησιν τῶν τεσσάρων κυριωτέρων ἐκ τῶν ἑπτὰ νήσων τῆς Κερκύρας, τῷ 1387, τῆς Ζακύνθου, τῷ 1482, τῆς Κεφαλληνίας, τῷ 1500, καὶ τῆς Λευκάδος τῷ 1684. Ἐπειτα δὲ τὸ πρῶτον Μέρος, διηρημένον εἰς Κ' κεφάλαια, διαγράφει τὴν εἰκόνα τῆς ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας πολιτικῆς καταστάσεως τῆς Ἑπτανήσου, ἥτοι τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν καὶ τὰς πρὸς τὴν Ἑνετίαν σχέσεις, τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα, τὰ κατὰ τὴν διαχείρισιν τῆς δικαιοσύνης, τὰ περὶ τῶν δημοσίων προσόδων, τῆς δημοσίας ἐκπαίδευσως, τῆς καταστάσεως τῶν χωρικῶν, τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος καὶ τῶν συντεχνιῶν καὶ

σωματείων. Μελετᾷ δὲ ὁ συγγραφεὺς νὰ ἱστορήσῃ εἰς δεύτερον βιβλίον, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς Ἑνετοκρατίας μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων τύχας τῆς Ἑπτανήσου.

Ἡ Κέρκυρα δὲν ἐκυριεύθη ὑπὸ τῆς Ἑνετίας, ἀλλ' ἀνεγνώρισεν οἰκιοθελῶς τὴν Προστασίαν αὐτῆς, ἐπιφυλαξαμένη τὸ προνόμιον τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς διοικήσεως, τὸ ὁποῖον ἀνεγνώρισθη καὶ ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας διὰ χρυσοδοῦλλον, ἐκδοθέντος τῇ 9 Ἰανουαρίου 1387. Τὴν μὲν ἀνωτάτην κυριαρχίαν διεξήγον ἄρχοντες ἀπὸ Ἑνετίας στελλόμενοι· ὁ Βάσιλος, ὅστις κατ' ἀρχὰς ἦτο καὶ ὁ ὑπέρτατος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας, οἱ δὲ αὐτοῦ σύμβουλοι ἢ πάρεδροι, ὁ καλούμενος Πρόβλεπτής Καπετάνος (Proveditore e Capitano), ὅστις ἐδίκαζε τὰς περὶ τοὺς φόρους καὶ τὰ τιμαριωτικὰ δικαιώματα διαφορὰς, ὁ ἀρχηγὸς καὶ ὁ φρούραρχος τῆς ἀκροπόλεως καὶ τῶν φρουρίων, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ μετ' οὐ πολὺ τὴν ὑπερτάτην πληρεξουσιότητα περιβλήθητις Γενικὸς Πρόβλεπτής τῆς Ἀνατολῆς (Proveditore generale del Levante) ἤρχοντο ἅπαντες ἐξ Ἑνετίας, ὑπὸ τῆς αὐτόθι συγκλήτου προχειριζόμενοι, ὁ μὲν τελευταῖος ἐπὶ 3 ἔτη, οἱ δὲ ἄλλοι ἐπὶ δύο. Ἀλλ' ἡ ἐπιχώριος διοίκησις ἐνηργεῖτο, ὡς προεῖρηται, ὑπὸ καὶ διὰ τῶν ἰθαγενῶν, Λατίνων τε καὶ Γραικῶν. Κατὰ τὴν πρῶτην ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ἑνετικῆς ἐξουσίας ἐκατονταετηρίδα, οἱ δικαστήμοι τῶν πολιτῶν Λατῖνοι καὶ Γραικοί, συνεκρότουν συμβούλιον μέγα, ἐπιτετραμμένον τὴν ἐκλογὴν τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ τὴν περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων σύσκεψιν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς 16. αἰ. ἐκατονταετηρίδος, τὸ μέγα τοῦτο συμβούλιον κατέστη ἀπλὴ ἐκλογικὴ συνέλευσις, ἡ δὲ διοίκησις ἐπετράπη εἰς συμβούλιον εὐκριθμότερον 150 ἀνδρῶν, ἐκλεγομένων ἀπὸ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὑπὸ τοῦ μεγάλου συμβουλίου. Τοῦτο τὸ συμβούλιον τῶν 150 διώριζεν ἅπαντας τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους· τοὺς 4 Συνδίκους, οἵτινες, δύο ὄντες Γραικοὶ καὶ δύο Λατῖνοι, ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς κοινότητος, οἱ συγκαλοῦντες τὸ συμβούλιον καὶ ἐπιμελούμενοι τὴν θεραπείαν τῶν καταχρήσεων καὶ παρανομιῶν· τοὺς τρεῖς ἐνιαυσίους δικαστὰς ὧν εἷς ἦν Λατῖνος, δύο δὲ Γραικοί· τοὺς λεγομένους πρόβλεπτὰς ἐπὶ τῶν πινάκων (Proveditori alle Tolle) ἥτοι ἐλεγκτὰς τῶν δικαστικῶν ἐξόδων· τοὺς πρόβλεπτὰς τοῦ ὑγειονομείου· τοὺς Κήνσορας, ἥτοι εὐταξίας τοῦ συμβουλίου· καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἢ ὑπερασπιστὰς τῆς κοινότητος (Contraditori e difensori del Comune) οἵτινες ἔργον εἶχον τὸ ἀντιπολιτεύεσθαι κατὰ τῶν εἰς τὸ συμβούλιον ὑποβαλλομένων προτάσεων, ὥστε αὐτὰ διὰ τῆς συζητήσεως νὰ διαρωτίζεται τοῦτο καὶ νὰ μὴ παρατρέχῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν πρὶν ἢ διασκεφθῇ καὶ ὠρίμως βραχνίσῃ τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. Ἡ Ἀνάλογα δὲ τοῦ Κερκυραϊκοῦ, ἦσαν καὶ τὰ τῶν ἄλλων Ἰονίων νήσων πολιτεύματα, ἀν καὶ αἱ νῆσοι αὗται δὲν φαίνονται ῥητῶς συνθηκολογήσασαι περὶ τῶν προνομίων αὐτῶν. Οὐδὲν ἦτο ἀπανταχοῦ ἡ

ἐσωτερικὴ διοίκησις διεξάγεται ὑπὸ τοῦ ἰθαγενεὸς στοιχείου. Οἱ ἰθαγενεῖς δὲν ἀπεκλείοντο οὔτε ἀπὸ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως. Ὁ στρατὸς συνέκειτο ἐξ Ἴταλων καὶ Ἑλλήνων, καὶ εἶναι γνωστὸν ὁπόσον περιώνυμον κατέστη ἐν τῇ Ἑνετικῇ ἱστορίᾳ, καὶ ἐν γένει ἐν τῇ Ἰταλικῇ, τὸ ἐλαφρὸν Ἑλληνικὸν ἱππικόν, τὸ ὁποῖον διέσωσε καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ Ἑλληνικόν, *stradioti*. Ὁ Δημήτριος Λάσκαρις, ὁ Μοροβιάκος, διέπρεψαν ὡς ὑπάρχοντες τῶν περιωνύμων ἐκείνων πολεμιστῶν καὶ ἀντηρμείβοντο διὰ τιμαρίων ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς πολιτείας, ἐν Ζακύνθῳ αὐτοῖς παραχωρηθέντων. Καὶ τὰ πληρώματα τοῦ Ἑνετικοῦ στόλου ἐν μέρει ἐξ Ἑλλήνων συνέκειντο. Ἀλλὰ ὑπῆρχε καὶ ὅλως Ἑλληνικὴ ἐνόπλος δύναμις, πεζικὴ τε καὶ ναυτική. Ἀπὸ τῶν χωρικῶν τῶν νήσων συνεκροτοῦντο λόχοι ἐπιλήτων, κυβερνώμενοι ὑπὸ ἐγγυρίων ἀξιωματικῶν. Διατάγματα τῶν γενικῶν προβλεπτῶν ἐκανόνιζον τὴν στρατολογίαν καὶ τὴν ἀσκήσιν τῶν λόχων αὐτῶν, τὴν βαθμολογίαν καὶ τὸν προβιβασμὸν τῶν ἀξιωματικῶν. Ἡ δύναμις αὕτη ἦν κυρίως προσδιορισμένη εἰς διατήρησιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας καὶ εἰς τὴν φρούρησιν τῶν παραλίων· ἀλλ' ἀπὸ αὐτῆς πρὸς τοῦτοις ἐγένετο ἡ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἑνετικοῦ στόλου στρατολογία· καὶ ἀπὸ αὐτῆς ἐλαμβάνοντο τὰ πληρώματα τῶν ὅλως Ἑλληνικῶν πολεμικῶν πλοίων, τῶν κατέργων, τὰ ὁποῖα συνετήρουν τινὲς τῶν νήσων, μετὰ Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν καὶ τριηράρχων, ὧν πλείστοι διέπρεψαν ἐν τοῖς ἀγῶσιν οἷς ἡ Ἑνετία ἀδιαλείπτως διεξῆγε πρὸς τοὺς Ὀθωμανούς.

Ἡ μετοχὴ τῶν ἰθαγενῶν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν ὠχυροῦτο καὶ ὑπὸ ἐγγυήσεων ἀξιολόγων. Αἱ νῆσοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ πέμπωσιν εἰς Ἑνετιὰν πρέσβεις, ἐπιτετραμμένους ἢ νὰ παραπονέθωσιν ἐνώπιον τῶν ἀνωτάτων ἀρχῶν, κατὰ τῶν διεπόντων τὴν κυβερνήσιν, ἢ νὰ ζητήσωσι κρείττονά τινα ρύθμισιν τῶν δημοσίων πραγμάτων· οἱ πρέσβεις ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ συμβουλίου, ὡδοιπόρουσαν δαπάνη τῆς κοινότητος καὶ ἐπὶ οὐδεμιᾷ προάσει δὲν ἐδύναντο νὰ παρεμποδισθῶσιν ὑπὸ τῶν γενικῶν προβλεπτῶν· περὶ τούτου ὑπῆρχον ῥηταὶ καὶ αὐστηραὶ διαταγαὶ τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως, ἀπειλούσης ποινὰς βαρείας κατὰ τοῦ παραβάτου. Αἱ δ' αἰτήσεις τῶν πρέσβεων εἰσηκούοντο πολλάκις· οὐ μόνον πρόνοιαν ἐλαμβάνετο ἵνα θερχπευθῶσι τὰ δίκαια παράπονα, ἀλλὰ καὶ οἱ καταχρησताὶ ἐτιμωροῦντο, ὅπως συνέβη τῷ 1773 εἰς τὸν γενικὸν προβλεπτὴν Πέτρον Ἀντώνιον Κουερίνην. Ἡ Ἑνετικὴ σύγκλητος δὲν ἔπαυε συνιστῶσα τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν προνομίων καὶ δικαιοματίων τῶν νήσιων καὶ ἐπιβίβλους ποινὰς εἰς τοὺς παραβάτας. Δὲν περιέμενε δὲ πάντοτε τοὺς ἰθαγενεῖς πρέσβεις ἵνα πληροφορηθῇ τὰ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν ἐπολιτεύοντο οἱ ὑπάλληλοι αὐτῆς εἰς τὰς νήσους, ἀλλ' ἐπεμπεν ἐκ δικαιοματίων πληρεξουσίου αὐτῆς ἵνα, ἐκ τοῦ σύνεργος ἰδόντες τὰ πράγματα, ἐπιφέρωσιν οἰκοθεν τὴν ἀπαιτουμένην διόρθωσιν καὶ τιμωρίαν· ὠνομάζοντο δὲ οἱ πληρεξούσιοι οὗτοι ἐξετασταὶ *Sindaci* καὶ

Avogatori, ἐν δὲ τοῖς ἐπισήμοις ἐγγράφοις τῆς Ἑπτανήσου, ὅσα ἦσαν γεγραμμένα εἰς τὴν τότε κοινὴν διάλεκτον, *Ἰγκουϊντόροι εἰς τὰ πράγματα τοῦ Λεβάντε*. Ὡστε ὀρθῶς ἐπιφέρει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος περὶ τῆς ἐπὶ Ἑνετοκρατίας τύχης τῶν Ἑπτανησίων, τὸ ἀξιωματικόν· «*Ὁταν ἐνθυμηθῶμεν δὲ ὅτι καὶ αὐτὸς τῶν πολιτῶν ὁ ἐσχάτος εἶχε δι- καίωμα τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὴν ἀντίληψιν τοῦ συμβουλίου, ὅπου λαμβάνον ὑπὸ σκέψιν τὴν προσ- αγομένην ἀναφορὰν, καὶ εὗρισκον ὅτι ἐπρόκειτο περὶ σπουδαίου ἀντικειμένου, ἐδύνατο δι' εἰδικῶν ἀπεσταλμένων νὰ ἀποταθῇ κατ' εὐθείαν εἰς αὐτὸν τὸν κυριάρχην, δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι οἱ Ἑπτανήσιοι προστατευόμενοι μόνον κατ' ὄνομα ἦσαν ἄλλως ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἀκαθέκτους αὐθαρισίας καὶ ἰδιορρύθμους ὁρέξεις τῶν ἀνθυπά- των τῆς Ἑνετίας.*» Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἀγαθὴ αὕτη περὶ τῆς Ἑνετοκρατίας κρίσις ἐφαρμόζεται εἰς μόνους τὰς τρεῖς πρώτας αὐτῆς ἐκατονταετηρίδας, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν τελευταίαν, τὴν III', ὅτε, διὰ τὴν ἀσθένειαν καὶ τὴν διασπορὰν τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, καὶ τὰ ἐξω αὐτῆς ὄργανα ἐξώκειλαν εἰς πλείστην κακοήθειαν καὶ κατάχρησιν.

Ἀνέκαθεν ὁμοίως καὶ μέχρι τέλους ἀλλόκοτος ἦτο ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κατάστασις καὶ ρύθμισις. Ἐν πρώτοις εἰς Κέρκυραν καὶ εἰς Ζακύνθον δὲν ὑπῆρχον ὀρθόδοξοι ἐπίσκοποι· ὀρθόδοξοι θρόνοι δὲν ἐσώζοντο εἰμὴ εἰς Κεφαλληνίαν, εἰς Λευκάδα καὶ εἰς Κύθηρα. Οἱ δὲ τῶν δύο πρώτων νήσων καθὼς καὶ ὁ τῆς Κεφαλληνίας, εἶχον καταργηθῆ κατ' ἡν ἐποχὴν ἤρξε τῶν χωρῶν ἐκείνων ὁ τῆς Νεαπόλεως Ἀνδριανικὸς οἶκος, ὅστις ἐκ παντὸς τρόπου ἐπεχείρησε νὰ ἐξευτελίσῃ, ἂν ὅχι νὰ ἐξαφανίσῃ τὴν ἀνταλικὴν ἐκκλησίαν, ἵνα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἀναστήσῃ τὴν δυτικὴν. Βραδύτερον, ὅτε ἡ Κεφαλληνία ὑπετάχθη εἰς τοὺς Τούρκους, ὁ Λεονάρδος Β' ἐθεώρησε φρόνιμον νὰ ἀνορθώσῃ τὸν αὐτόθι ὀρθόδοξον θρόνον, οἱ δὲ Ἑνετοὶ διετήρησαν τὰ πράγματα ὅπως τὰ εἶδον, δι' ὃ καὶ ἐλέπομεν σωζομένους ἐπίσης τοὺς θρόνους τῆς Λευκάδος καὶ τῶν Κυθέρων, καθότι αἱ νῆσοι αὗται περιήλθον ὑπὸ τὴν Ἑνετικὴν κυριαρχίαν ἀμέσως ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς ἢ τῆς Βυζαντινῆς.

Ἐν Κερκύρᾳ, ὅπου ἔδρευε πλούσιος καὶ ἰσχυρὸς Λατῖνος ἀρχιεπίσκοπος, τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου δὲν προϊστάιντο εἰμὴ εἴκοσιν ὄγκριτοι ἱερεῖς, οἱ ἀπαρτίζοντες τὸ λεγόμενον ἱερὸν τάγμα, καὶ ὁ μέγας Πρωτοπαπᾶς. Τὸ γενικὸν τῆς πόλεως συμβούλιον κατὰ τὴν ἐνιαύσιον συνάθροισίν του, ἐξελέγε 30 ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μελῶν, τὰ ὁποῖα, μετὰ τῶν 20 ἱερέων τοῦ ἱεροῦ τάγματος, ἔτι δὲ καὶ μετὰ τῶν Ἑνετικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐνικυσιαίων δικαστῶν, ἀπῆρτιζον τὸ συνέδριον τὸ ἐπιτετραμμένον τὴν ἐκλογὴν τοῦ μεγάλου Πρωτοπαπᾶ. Ἡ ἀξία τούτου διήρκει ἐπὶ πενταετίαν, μετὰ δὲ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρόνου τούτου ἐγένετο νὰ ὑψηφορῇ, καθ' ἣν ὡς ἐπὶ τὰ

πλεῖστον ἐπέκυρτο το αὐτός Πρωτοπαπᾶς. Ὁ ἐκλεχθεὶς παρεπέμπετο μετὰ παρατάξεως μεγάλης εἰς τὴν Παλάτιον τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτοῦ, ὅπου, μετὰ τὴν πάνδημον ὀρχοδοσίαν, ὁ ἀνώτατος ἐκαῖνος ἄρχων ἐνεργεῖριζε μὲν τῷ ἐκλεχθέντι βακτηρίαν ὑψηλὴν ἐξ ἀργύρου κατεσκευασμένην καὶ ἔχουσαν περὶ τὴν ἀκρὰν σφαίρωμα καὶ σταυρὸν, ἔθετε δὲ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του πλατύγυρον, ἐκ βελούδου ἐρυθροῦ, πῖλον, ἀφ' οὗ ἐκρέμαντο μετάξιναι κροσσοὶ τοῦ αὐτοῦ χρώματος. Ταῦτα ἦσαν τὰ παράσημα τῆς ἀξίας του, ἥτις διακρίνεται προσέτι ἐκ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος τοῦ ἱματισμοῦ καὶ ἐκ τοῦ μετ' εὐρυτάτων χειρῶν μανδύου. Μετὰ δὲ τὴν πολιτικὴν ταύτην ἐγκαθίδρυσιν, ἣν συνώδευον βραχεῖα τοῦ προχειρισθέντος πρὸς τὸν Γ. Προβλεπτὴν εὐχαριστήριος πρόσρησις καὶ εὐλογία τοῦ κλήρου καὶ τῶν παρεστώτων, καὶ εὐχαὶ τοῦ ἱεροῦ τάγματος (Πολλὰ τὰ ἔτη Δεσποτα) καὶ ἐπὶ τέλους ἐκλογὴ τοῦ Γραμματέως, ὁ νέος Μ. Πρωτοπαπᾶς προεπέμπετο ἐκ τοῦ Παλᾶτιου, ἐπὶ σκίμποδος φερόμενος, εἰς τὴν τῶν ὀρθοδόξων μητρόπολιν, ὅπου ἐφάλλετο δοξολογία καὶ μετὰ πολλῶν ζητωκραυγῶν τοῦ πλήθους καὶ κωδωνοκραυγῶν καὶ ἐκपुरσοκραυγῶν, συνεπληροῦτο ἡ ἐγκατάστασις τοῦ ὑπερτάτου ἄρχοντος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Ὁ Μ. Πρωτοπαπᾶς περιεβάλλετο ἐπισκοπικὴν δικαιοδοσίαν καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ στηρίζειν ἐπὶ ἐδάφους τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν βακτηρίαν, δικαίωμα ὅπερ ἐστερεῖτο ὁ τῆς Ζακύνθου Μ. Πρωτοπαπᾶς. Ἐξήρτατο δὲ ὁ Μ. Πρωτοπαπᾶς κατ' εὐθείαν ἀπὸ τοῦ Πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ ὁποῦ ὅμως τὰ ἐντάλματα, οἱ ἀφορισμοὶ καὶ πᾶν ὅ,τι ἀπέβλεπε τὴν ἐκκλησιαστικὴν κυβέρνησιν καὶ δικαιοδοσίαν δὲν ἐξεταλοῦντο ἂν πραγματοποιέως δὲν καθυπεβάλλοντο εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν Ἑνετικῶν ἀρχῶν· ἐπίσης δὲ καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πρωτοπαπᾶ ἐκδιδόμενα μηνυτήρια, ἐντάλματα, ἐπιτίμια καὶ ἀφορισμοὶ δὲν ἔδυναντο νὰ προκηρυχθῶσιν ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ Βασιλέως. Οὐδ' ἐπετρέπετο εἰς τὸν Μ. Πρωτοπαπᾶν ν' ἀντιποκρίνεται μετὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας εἰμὴ διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑνετοῦ Πρέσβεως.

Αἱ περὶ γάμων καὶ διαζυγίων ἀποφάσεις τοῦ Μ. Πρωτοπαπᾶ ἦσαν τελεσίδικαι· ὅσῳις δὲ οἱ διάδικοι ἐπειρῶντο, δι' ἐφέσεως, νὰ ὑποβάλωσιν αὐτὰς εἰς τὴν ἀνωτάτην Ἑνετικὴν ἀρχήν, αὕτη, διαμαρτυρομένου τοῦ Μ. Πρωτοπαπᾶ, ἀπέρριπτε τὴν ἐρεσιν ἀναγνωρίζουσα τὴν ἀναρρησιμότητα αὐτῆς ἐπὶ ὑποθέσεων ὑπαγομένων ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν. Κατὰ τοῦτο ὁ Μ. Πρωτοπαπᾶς τῆς Κερκύρας ἦτο πολὺ πλέον ἀνεξάρτητος τῶν ἐπισκόπων Κεφαλληνίας, Λευκάδος καὶ Κυθήρων, διότι τούτων, αἱ περὶ γάμων, διαζυγίων, ἀργεύσεων καὶ τῶν τοιούτων ἀποφάσεις προσεβάλλοντο δι' ἐφέσεως εἰς τὸν Γενικὸν Προβλεπτὴν ἢ ἐν ἀπουσίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Κερκύρας, αἵτινες ὑπεχρεοῦντο νὰ δικάζωσι κατὰ τῆς διατάξεως τοῦ γραικικοῦ δόγματος. Λαϊκοὶ

ἄρχοντες δικάζοντες, ἐπὶ ἐκκλησιαστικῶν ἀντικειμένων, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ἀνατολικοῦ, τὸ πρῶτον ἦτο βεβήτως παραδοξότατον· καὶ ὅμως μετ' ὀλίγον θέλομεν ἀπαντήσαι ἐτι παραδοξατέρους συνδυασμούς.

Ὁ Μ. Πρωτοπαπᾶς δὲν εἶχε τὴν ἐξουσίαν τοῦ χειροτονεῖν, ἀλλ' ἀπλῶς τοῦ δίδειν εἰς τοὺς ἑποφητίους τὴν ἀδειαν τοῦ νὰ ἀπερχῶνται πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ὑπὸ Ἑνετικὴν κυριαρχίαν χώραις ἐπισκόπους, παρ' ὧν καὶ μόνον ἐδύναντο νὰ χειροτονηθῶσιν· ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἀδειαν δὲν ἐδύνατο νὰ δώσῃ ὁ Μ. Πρωτοπαπᾶς εἰμὴ εἰς ὑποψηφίους ἐξετασθέντας καὶ ἐπιδοκιμασθέντας ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἥς μετεῖχε καὶ ἡ Ἑνετικὴ ἀρχή. Ἡ Ἑνετικὴ λοιπὸν πολιτεία ἐπενέβαινε εἰς πλεῖστα ἐκκλησιαστικὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ δὲν ἐπηρέαζε κατ' οὐδὲν τὸ δόγμα· ἐπενέβαινε μᾶλλον διὰ νὰ ἀποτρέπῃ πᾶσαν ἄλλην ξένην ἐπέμβασιν, εἴτε τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας, εἴτε τῆς ἐν Ῥώμῃ· διότι οἱ Ἑνετοὶ ἐδογματίζον ὅτι εἶναι « πρῶτον Ἑνετοὶ καὶ ἔπειτα Χριστιανοὶ » *Siamo Veneziani e poi Cristiani*. Ὅθεν ἂν ἀφ' ἐνὸς ἐρρήντιζον νὰ περιστέλλωσιν ὅσον τὸ δυνατόν τὰς μετὰ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχέσεις τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου ἐπίσης ἠγωνίζοντο νὰ περιστέλλωσι τὰς καταχρήσεις καὶ καταπίσεις τοῦ Λατινικοῦ κλήρου. Αἱ καταπίσεις αὗται ἦσαν φοβεραὶ, ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε αὐτοὶ οἱ Πάπαι ἠναγκάσθησαν νὰ προστατεύσωσι πολλὰκις τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν κατὰ τοῦ ἐγγωρίου Λατινικοῦ κλήρου. Ὁ Λέων Ι. (18 Μαΐου 1521), ὁ Κλ' μης Ζ'. (26 Μαρτίου 1526), ὁ Παῦλος γ'. (8 Μαρτίου 1540) ἐξεδωκαν περὶ τούτου ἀλληλοδικάδως Βούλλας, αἵτινες περιποιοῦσι τιμὴν εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς ἐκείνους τῆς Ῥώμης. Εἶναι δὲ ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἡ ταπεινώσις εἰς ἣν περιῆλθε τότε ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία ἐν ταῖς νήσοις τοῦ Ἰονίου πελάγους δὲν διεκόλυε τὴν συντήρησιν αὐτῆς καὶ κραταίωσιν. Μετὰ μακρὰς διενέξεις, ψήφισμα (8 Σεπτ. 1588) τοῦ Λατίνου ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας Ἰωάννου Βάλβη, δυνάμει εἰδικῆς τοῦ Πάπα ἐντολῆς, διέταξεν ὥστε οἱ Λατῖνοι τῆς καθολικῆς Ἀνατολῆς νὰ μεταχειρίζωνται τὸ Γραικικὸν μνηολόγιον διὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα καὶ τῶν ἄλλων ἐορτῶν. Μετὰ μακρὰς ἐπίσης διαφορὰς, τὸ ζήτημα τῶν μικτῶν γάμων ἐκανονίσθη ἐπίσης ἐπιεικῶς ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς συγκλήτου, διὰ ψηφίσματος ἔχοντος αὐτολεξεί οἱς ἐξῆς·

« Ὅσον εἰς τὰ συνοικέσια ἀνάμεσα Ῥωμαίους καὶ Λατίνους, καθένας ἀπὸ τοὺς νεονύμφους νὰ ἀκολουθῇ τὸ ἴδιόν του ἔθος καὶ ῥητόν. Τὰ τέκνα νὰ ἀναθρέφωσιν εἰς τὸ ῥητόν τοῦ Πατρός (Rito). Ἡ ἱεραπραξία νὰ γίνεταί κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνδρός, οὔτε ὁ Ῥωμαῖος ἱερεὺς νὰ εὐλογῇ τὴν Λατίναν, οὔτε ὁ Λατῖνος ἱερεὺς νὰ εὐλογῇ τὴν Ῥωμαίαν, χωρὶς τὰς ἀποδείξεις καὶ μαρτυρίας τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ὡσαύτως εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ διαζυγίου, εἴτε χωρισμοῦ, ἢ ἐ-

« ζήτησις καὶ ἀπόρριψις νὰ πηγῇ εἰς τὸν Πρό-
 » εδρον (Prelato) ἐκείνου τοῦ ῥητοῦ ὅπου κατὰ
 » τὴν προειρημένην τάξιν θέλει εὐλογήσει τὸν
 » γάμον. »

Ὅση δὲ καὶ ἂν ἦτο ἡ ὑπεροχὴ τοῦ Ἑνετικοῦ
 κλήρου καὶ ὅσα δὴποτε τὰ προνόμια τὰ ὅποια
 ἐνέμετο, οὐδὲν ἦττον ὁ ἀριθμὸς τῶν πρεσβεύον-
 των τὸ δόγμα αὐτοῦ, παρὰδύως ἤλατταυτο, ἐπὶ
 τοσοῦτον ὥστε τῷ 1777 δύο καὶ μόναι οἰκογέ-
 νειαι περιεσώζοντο ἐν Κερκύρᾳ αἱ τὸ δόγμα ἐκεῖνο
 ἀσπάζόμεναι. Τῷ δὲ 1506, ἐν Χακύνθῳ δὲν εἶ-
 χον οἱ δυτικοὶ εἰμὴ ἐλευθέρῳ τι παρεκκλήσιον. Νῦν
 τοῦτο ἀπόδειξις, ὅτι ἐν τῇ Ἀνατολῇ οὐδεμία ἐ-
 νέργεια καὶ οὐδεμία βίβη δύναται νὰ κατισχύσῃ
 τοῦ Ἑλληνικοῦ δόγματος.

Καὶ ὁμῶς: τί δὲν ἐπραξεν ἡ δυτικὴ ἐκκλησία
 ἵνα προσοικειωθῇ, ἵνα συγχωνεύσῃ ἐν αὐτῇ τὴν ἀ-
 νατολικήν; Ἐπὶ τῆς Ἑνετοκρατίας ὑπῆρχον ἐορ-
 ται καθ' ἃς οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ἦσαν ὑπόχρεοι νὰ
 συνέρχωνται εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν μετὰ τῶν Λα-
 τίνων, ἵνα συλλειτουργήσῃ μετὰ τούτων. Ἀλλ' ἀ-
 φήσωμεν τὸν συγγραφεὴ νὰ ἐξεικονίσῃ ἡμῖν τὸ πα-
 ράδοξον τοῦτο τῶν δύο δογμάτων συνοικέσιον.

« Κατὰ τὴν 19 Ἰανουαρίου ἐορτὴν τοῦ Ἀγίου
 Ἀρσενίου Ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας, ὁ Μέγας Πρω-
 τοπαπᾶς μετὰ τῆς συνοδίας αὐτοῦ, μετέβαινον
 εἰς τὴν Λατινικὴν Μητρόπολιν, ἐνθα εἰς τὸ θυσια-
 στήριον τοῦ Ἀγίου Ἀρσενίου ἐτέλει τὴν ἱερὰν
 λειτουργίαν ταυτόχρονα μετὰ τῶν Λατίνων, ἱ-
 εροουργούντων ἐπὶ τοῦ μεγάλου θυσιαστηρίου (Altar
 Maggiore). Ἐν τῇ ἱεροπραξίᾳ ταύτῃ πρῶτος ὁ
 ὀρθόδοξος ἔλεγε τὸν ἀπόστολον, ὃν εὐθὺς ἐπανε-
 λάμβανεν ὁ Λατίνος, τὸ αὐτὸ ἐγίνετο καὶ κατὰ
 τὴν ἐκφώνησιν τοῦ Εὐαγγελίου· τὴν δὲ εἰδὼν τοῦ
 ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἥτις κατὰ παράδοσιν ἐπιστεύετο
 γεγραμμένη ἐκ χειρὸς τοῦ Ἀγίου Ἀρσενίου, ὁ ἱε-
 ρουργὼν ὀρθόδοξος προσέφερεν εἰς ἀσπασμὸν πρὸς
 τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον. Μετὰ τὴν λειτουρ-
 γίαν τὰ ἱερὰ λαΐψανα τοῦ Ἀγίου περιεφέροντο ἐν
 λιτανείᾳ ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων, οἵτινες ἔπειτα προ-
 σέφερον αὐτὰ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ εἰς τοὺς
 ἐν τῇ πανηγύρει παρόντας Ἑνετοὺς καὶ ἐγγχωρίους
 ἄρχοντας ἵνα τὰ ἀσπασθῶσι. Τελευταῖον δὲ ἀνα-
 βάντων ἐπὶ τῶν θρόνων αὐτῶν τοῦ τε Ἀρχιεπι-
 σκόπου καὶ τοῦ Γενικοῦ Προβλεπτῆ, ὁ Πρωτο-
 παπᾶς ἀσκεπής, ἔχων πλησίον αὐτοῦ ἀναγνώστην
 φέροντα δίσκον περιέχοντα τὸ ἀντίδωρον, προσήρ-
 χετο ἐνώπιον τῶν ἐπὶ τῶν θρόνων καθημένων, στη-
 ρίζων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ δίσκου, ἐκ τοῦ ὁποῦ
 πρῶτος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, εἶτα ὁ Γενικός Προβλε-
 πτής καὶ ἀκολουθῶς κατὰ τάξιν οἱ λοιποὶ ἄρχον-
 τες, ἐλάμβανον τεμάχια τοῦ ἀντιδώρου. Μετὰ
 ταῦτα ὁ Πρωτοπαπᾶς ἀποσυρόμενος μετὰ τῆς συ-
 νοδίας αὐτοῦ, ἵστατο ὁρθῶς παρὰ τῇ λακάνῃ τοῦ
 Ἀγιασμοῦ, καὶ προσεκύνει μετὰ βχθείας ὑπακλί-
 σεως τὸν τε Ἀρχιεπίσκοπον καὶ τὸν Γενικὸν Προ-
 βλεπτὴν καταβαίνοντας καὶ ἐξερχομένους τῆς ἐκ-
 κλησίας. »

« Ἐτέρα ἐπίσημος ἐορτὴ ἦτο ἡ τῶν Ἀγίων Μαρ-
 τύριον Φαδριανοῦ καὶ Σεβαστιανοῦ εἰς μοναχόν
 καὶ ἀπόδοσιν εὐχαριστίας ὑπὲρ τῆς ἐκ τοῦ λοιμοῦ
 ἀπολυτρώσεως τῆς πόλεως Κερκύρας. Συνελθόντων
 τοῦ τε ὀρθοδόξου καὶ δυτικοῦ κλήρου εἰς τὴν Λα-
 τινικὴν Μητρόπολιν, μετέβαινον ἅπαντες εἰς τὸν
 Λατινικὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας, ἐνθα ὑπὸ τῶν
 Γραικῶν προσεφωνεῖτο τὸ πολλὰ τὰ ἔτη εἰς τὴν
 Ἑνετικὴν αὐθεντίαν. Ἡ αὐτὴ τελετὴ ἐπανελαμβά-
 νετο τὴν 25 Μαρτίου, ἐπέτειον ἡμέραν τῆς κτίσεως
 τῆς Ἑνετίας. Ἀπασὼν δὲ τῶν ἐορτῶν λαμπροτέρα
 ἦτο ἡ τοῦ Ἀγίου Μάρκου, προστάτου τῆς Ἑνετίας·
 ἐν αὐτῇ τελομένης ἐν τῇ Λατινικῇ Μητροπόλει
 ὑπὸ τῶν κληρικῶν ἀμφοτέρων τῶν δογμάτων τῆς
 ἱερᾶς λειτουργίας, ἐγίνετο κατὰ τὸ συνήθες λιτα-
 νεΐα ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου εἰς τὸν τῆς Εὐαγγελι-
 στρίας· ἐκεῖ δὲ ἀπάντων συνερχομένων, καὶ ἀφ' οὗ
 ὁ Πρωτοπαπᾶς ἐψάλε τὸ εὐαγγέλιον, ἐκ τῶν ἡναμ-
 μένων λαμπάδων ἃς αὐτὸς ἐλάμβανεν ἐκ χειρὸς
 τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, προσέφερεν ἀνὰ μίαν εἰς τὸν
 Ἀρχιεπίσκοπον, εἰς τὸν Γενικὸν Προβλεπτὴν καὶ εἰς
 ἕκαστον τῶν λοιπῶν ἀρχόντων, λαμβάνων δὲ τε-
 λευταῖον καὶ αὐτὸς μίαν προσέφερεν τὸ πολλὰ τὰ
 ἔτη πρῶτον εἰς τὴν Γαληνοτάτην Πολιτείαν, ἔπειτα
 εἰς τὸν Δόγην, εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον καὶ καθ' ἑξῆς
 πρὸς ἕκαστον τῶν παρεστώτων Ἀρχόντων καὶ
 Ἀξιωματικῶν Ἑνετῶν. Ἐκείνος δὲ πρὸς ὃν ἐλέ-
 γετο τὸ πολλὰ τὰ ἔτη, ἵστατο ὁρθῶς, τελεσθεΐσης
 δὲ τῆς εὐχῆς κατέθετε τὴν λαμπάδα καὶ ἐκάθητο
 ἕως οὗ τὴν αὐτὴν εὐχὴν ἤθελεν εἰς ἅπαντας ἐπα-
 ναλάβει ὁ Πρωτοπαπᾶς, ὅστις μετὰ ταῦτα ἀποτεί-
 νων σύντομον προσαγόρευμα πρὸς τὸν Γενικὸν προ-
 βλεπτὴν, τῷ προσέφερεν ἐπὶ δίσκου ῥόδον, ὁ δὲ
 ἀρχηγὸς τῶν δορυφόρων (allahardieri) διαταγῇ
 τοῦ Ἀρχοντος, ἐρίπτεν εἰς τὸν δίσκον φλωρίον,
 χορηγούμενον ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου (Camera
 fiscale). »

« Τοιαῦτα ὡς ἐγγιστα τελεταὶ ἐπανελαμβάνοντο
 τὴν 20 Μαΐου, ἐορτὴν τοῦ ἐκ Σιένης Ἀγίου Βερ-
 ναρδίνου, ἐπέτειον ἡμέραν τῆς ἀφιερώσεως τῆς Κερ-
 κύρας εἰς τὴν Ἑνετίαν, καὶ τὴν 7 Ὀκτωβρίου, ἐορ-
 τὴν τῆς Ἀγίας Ἰουστίνης εἰς ἀνάμνησιν τῆς περὶ
 τὰς Ἑχινάδας ναυμαχίας. »

« Τὴν ἐσπέραν δὲ τῆς μεγάλης Παρασκευῆς ἐτε-
 λεῖτο ἡ λιτανεία τοῦ ἐπιταφίου, καθ' ἣν ἡ λάρναξ
 ἐν ᾗ παρακατετίθεντο τὰ ἅγια μυστήρια τῶν Λα-
 τίνων ἐφέρετο κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Λατίνου Ἀρ-
 χιεπισκόπου, τοῦ Πρωτοπαπᾶ καὶ ὑπὸ δύο ἐκ τῶν
 ἀνωτέρων ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματικῶν τῶν δύο
 δογμάτων, ἀκολουθῶς διεδέχοντο αὐτοὺς δύο Λα-
 τῖνοι Κανονικοὶ καὶ δύο τῶν μελῶν τοῦ ἱεροῦ Τάγ-
 ματος. Τὴν λιτανείαν, ἐν ᾗ συνήρχετο ἅπας ὁ κλῆ-
 ρος, παρέπεμπον ἐν μέσῳ στρατιωτικῆς παρατά-
 ξεως αἱ Ἑνετικαὶ καὶ ἐγγχωρίαι Ἀρχαί, παρακολου-
 θοῦντος ἀναριθμήτου πλήθους λαμπαδοφορούντων. »

« Πάνδημος λιτανεία ἦτο ὡσαύτως καὶ ἡ τοῦ
 Κυριακοῦ Σώματος (Corpus Domini), εἰς ἣν χρέος
 εἶχον νὰ συνέρχωνται ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς

τῆς τε πόλεως καὶ ἐξοχῆς· ὅπως δυνήθῃσι δὲ νὰ ἐκπληρώσωσι τὸ χρέος τοῦτο, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῆς ἐορτῆς ἀπηγορεύετο εἰς οἶον· δῆποτε νὰ παρενοχλῇ αὐτοὺς εἴτε διὰ χρέη εἴτε δι' ἄλλας ἀξιοποίνους πράξεις. »

« Εἶναι ἀξιοπαρατήρητον πόσον ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις ἐπέμενεν εἰς τὴν ἀκριβῆ τήρησιν τῶν ἐν πάσῃς ταῖς προμνησθεῖσαις τελεταῖς κακωνοισμένων. Τοῦτο ἀποδεικνύει Δουκικὴ διαταγὴ τῆς 1 Ὀκτωβρίου 1787, ἀποτεινομένη πρὸς τὰς ἐν Κερκύρᾳ Ἑνετικὰς Ἀρχάς, παραίνουσα οὕτως· « Ἐπειδὴ εἰς τοὺς οὐσιώδεις δημοσίους σκοποὺς καὶ εἰς τὰς ἀνασκοπὰς τῆς ἐξουσίας ἐνδιαφέρει ἡ ἀδιάλειπτος ἐνωσις τῶν δύο δόγματων, εἰς οἵανδῆποτε περίπτωσιν θέλει εἶναι πάντοτε ὑπόχρεος αὐτὸς ὁ Γραικικὸς κλῆρος μετὰ τοῦ Πρωτοπαπᾶ αὐτοῦ νὰ ἐνοῦται μετὰ τοῦ Λατινικοῦ· ἀμρότεροι δὲ νὰ συνέρχωνται εἰς ἐκάστην λιτανείαν καὶ ἐκκλησιαστικὴν τελετὴν, συμφώνως μετὰ τῶν ἐν τῷ τυπικῷ τῷ 1758 ὑπὸ τῆς Συγκλήτου ψηφισθέντων, ἐπειδὴ εἶναι ἀμετάτρεπτος καὶ ὀριστικὴ θέλησις τῆς ἐξουσίας, ὡς καὶ εἰς ἄλλους χρόνους διεδηλώθη, ἐπὶ οὐδενὶ συμβάμῃ νὰ διαχωρίζωνται τὰ δύο δόγματα. »

« Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περιγραφῆς τῶν τότε ἐθίμων, καὶ ἄλλην προέτι ἀναφέροντες συνήθειαν συνιτταμένην εἰς τὴν ἐπίσκεψιν, ἣν κατὰ προσδιορισμένην ἡμέραν ὁ Πρωτοπαπᾶς μετὰ τοῦ ὀρθοδόξου ἱερατείου ἐκαμνεν εἰς τὸν Λατίνον Ἀρχιεπίσκοπον. Μία τῶν ἐπισκέψεων τούτων ἐλάμβανε χώραν τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων· πρὸ τοῦ ἐσπερινοῦ ὁ Πρωτοπαπᾶς συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ὀρθοδόξου κλήρου μετέβαινεν εἰς τὸ τῶν Λατίνων Ἀρχιεπισκοπεῖον. Ὁ δ' Ἀρχιεπίσκοπος ἱστάμενος εἰς τὴν ἄκρην τῆς μεγάλης κλίμακος τοῦ παλατίου του, ὑπεδέχετο τὸν προσκυνοῦντα αὐτὸν καὶ ἀσκεπῇ προχωροῦντα μετὰ τῆς συνοδείας του Πρωτοπαπᾶν. Μετὰ τὰς ἀμυβαίας τυπικὰς δεξιώσεις ἐκάθηντο ἅπαντες εἰς τὴν τράπεζαν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ ὁ Πρωτοπαπᾶς ἐπὶ θρανίων διαφερόντων τῶν ἄλλων. Τότε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐνεδύετο τὴν ἱεράν στολὴν καὶ ἐλάμβανε ἐκ χειρὸς θαλαμηπόλου τινὸς λαμπάδα, ἀφοῦ δὲ ἄλλην ἀνρμμένην λαμπάδα ὁ Πρωτοπαπᾶς προσέφερεν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον, καὶ πρὸς πάντα ἕκαστον τῶν συγκαθημένων ἤθελον ὡσχύτως διανεμηθῇ λαμπάδες, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐψάλλεν· « Ἡ γέννησίς σου Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀνέτειλε τῷ κόσμῳ τὸ φῶς τῆς γνώσεως. » Μετὰ ταῦτα ἐγείρομένων τοῦ τε Ἀρχιερέως καὶ πάντων τῶν συμποσιζόντων, ὁ Πρωτοπαπᾶς ἐξεφώνει ὡς ἔπεται τὸ πολλὰ τὰ ἔτη, πρῶτον πρὸς τὸν Πάπαν· « Κυρίου, Κυρίου (τὸ ὄνομα τοῦ Πάπα) τοῦ Μεγαλειστάτου Πάπα τῆς Πρεσβυτέρης Ῥώμης πολλὰ τὰ ἔτη, » ἔπειτα πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον· « Κυρίου Κυρίου... τοῦ Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Κερκύρας καὶ αὐθέντου Ὑμῶν (σημειωτέον ὅτι ἔλεγεν Ὑμῶν οὐχὶ δὲ ἡμῶν) πολλὰ τὰ ἔτη. » Καὶ πᾶντα ἅπαντες ἐν χορῷ ἐψάλλον τὸ κοντάκιον· « Ἡ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τέκτει κτλ. »

Περαιωθείσης δὲ τῆς ψαλμοδίας ἕκαστος ἀπέδιδεν εἰς τοὺς ὑπηρετὰς τὰς λαμπάδας, ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος λαμβάνων ζαχαρωτὰ καὶ κινῶν εἰς ποτήριον μισχάτον οἶνον προέπινεν εἰς υἱεὶν τοῦ Πρωτοπαπᾶ καὶ τῆς συνοδείας αὐτοῦ, ἀφ' οὗ δὲ ἀντέτεινε τὴν αὐτὴν πρόποσιν καὶ ὁ Πρωτοπαπᾶς πρὸς τὸν Ἱεράρχην καὶ ἐδίδεν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πινάκιου ζαχαρωτὰ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, ἅπαντες ἀνίσταντο τῆς τραπέζης καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἔχων τὰ πρωτεῖα παρέπεμπε τὸν Πρωτοπαπᾶν μέχρι τῆς ἄκρας τῆς κλίμακος, ὅπου προηγουμένως εἶχεν ὑποδεχθῇ αὐτόν. Παραπλησίᾳ τελετῇ ἐπανελαμβάνετο τὴν παραμονὴν τῶν Θεοφανείων· ἐπανηγυρίζοντο ἀμρότεροι ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἀρχιεπισκοπεῖου τῶν Λατίνων, καθὼς ἐνδείκνυται ἐν τινι, εἰς τὸ παράρτημα συγγράμματός τινος τοῦ περιήμου Ἀγγέλου Μαρία Κουερίνη Ἀρχιεπισκόπου Κερκύρας καὶ μετὰ ταῦτα Καρδινάλιου, προσηρτημένη χαλκογραφία, ληφθεῖσα ἐκ τῆς παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν Πάπαν Βενέδικτον ΙΓ' σταλείσης εἰκόνης, ἥτις τοσούτω εὐηρέστησε τὸν Βενέδικτον, ὥστε διέταξε νὰ τεθῇ ἡ εἰκὼν ἐν τῇ τοῦ Βατικανοῦ Πανακοθήκῃ. »

Ταῦτα πάντα φαίνονται σήμερον εἰς ἡμᾶς ἀλλόκοτα. Ἀλλὰ τὸ πλέον ἀλλόκοτον ἴσως ἦτο, ὅτι καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑβραϊκῆς συναγωγῆς μεταίχον ἐνίοτε τῶν ἐκκλησιαστικῶν τούτων παρατάξεων.

« Καθὸ πρωτεύουσας τῆς Λυτικῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀρχηγὸς αὐτῆς ἀπελάμβανε τὰς πρωτίστας τιμὰς. Διὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἐγκαθιδρύσεως αὐτοῦ πανδήμως ἐτελεῖτο ἡ λεγομένη Εἰσοδὸς (Ingresso), εἰς ἣν οὐ μόνον συνήρχετο ὁ ὀρθόδοξος κλῆρος, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀντιπρόσωποι τῆς Ἑβραϊκῆς Συναγωγῆς, αἵτινες μεθ' ὅσον ἐδύναντο πλείστερας ἐπισυνάγοντες, φέροντες ὑπὸ οὐρανίσκον τὴν ἱεράν Βίβλον καὶ παρακολουθούμενοι ὑπὸ πολυαριθμοῦ συνοδείας ἐκ τῶν μᾶλλον εὐσεβῶν τῶν ὁμοεθνήσκων των, προηγούντο τῆς παρατάξεως, ἀπέτεινον μάλιστα καὶ προσφώνημα πρὸς τὸν Ἱεράρχην ἱστάμενον ὑπὸ λαμπροστόλιστον στοάν, κατεσκευασμένην ἐξωθεν τοῦ ναοῦ τῆς Μητροπόλεως. »

Ὁμολογητέον ὅτι τὸ συγχωνευτικὸν πνεῦμα τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως ἦτο ἀξιοθαύμαστον!

Ἀλλὰ παύσωμεν ἐνταῦθα τὴν ἀνάλυσιν τοῦ ἀνά χειρὸς βιβλίου· ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἦτο νὰ κινήσωμεν τὴν περιέργειαν τοῦ ἀναγνώστου, ἵνα διατρέξῃ ἔπειτα ὁλόκληρον τὴν συγγραφὴν· ἂν δὲν ἐπετύχομεν εἰς τοῦτο, τὸ λάθος εἶναι ἡμέτερον, οὐχὶ τῆς συγγραφῆς, διότι τὸ καθ' ἡμᾶς τοῦλάχιστον, πρὸ καιροῦ δὲν ἀνεγνώσαμεν εἰς τὴν γλῶσσάν μας βιβλίον διδακτικώτερον τοῦ προκειμένου.

Μίαν δὲ μόνον θέλομεν ἐπιφέρει λέξιν, περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο ἦτο τὸ ἀσθενέταρον βεβαίως μέρος τῆς Ἑνετικῆς κυβερνήσεως, διότι ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις περιορίζετο εἰς μόνα τὰ τέκνα τῶν εὐγενῶν καὶ εἰς μόνην τὴν Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Ἀλλ' ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία, καὶ τοῖ

κατ' ἰδίαν μόνον διδασκόμενα, δὲν ἔπαυεν ὑποτρέφουσα τὸν Ἑλληνισμόν καὶ ὑποτρέφομένη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Βουλγάρου καὶ τοῦ Θεοτόκη. Ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις δὲν ὑπέβλεπε, δὲν ἐφθάνει τὸ αἰσθηματικόν. Ἐν ἐπιστήμοις ἐγγράφοις ὁμιλοῦσα περὶ τῶν Ἑλλήνων αὐτῆς ὑπηκόων, ἔλεγεν ὅτι ἀνέχουσιν εἰς τὸ βασιλικὸν ἐκείνο γένος τῶν Γραικῶν τὸ ὅποσον ἐπὶ πολλὸν χρόνον καὶ μετὰ δόξης ἀπαραιμύλλου διεκράτησε τὰ σκήπτρα τῆς ἀρχῆς. Τὸ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου συνεκροτοῦντο αἱ συνελεύσεις τοῦ γενικοῦ τῆς Κερκύρας συμβουλίου, διεκοσμεῖτο δι' εἰκόνας αἰτίνες ὑπεμνήσκον τοῖς συνερχομένοις τὴν καταγωγὴν αὐτῶν· ἐκεῖ παριστάνετο ὁ Χερσικράτης ἐρχόμενος ἵνα συστήσῃ τὴν Κορινθιακὴν ἀποικίαν, ἐκεῖ ἡ Ναυσικάα ὑποδεχομένη τὸν ναυαγὸν Ὀδυσσεά. α Ἐνῶ δὲ, λέγει πού ὁ συγγραφεὺς ἡμῶν, ἐπὶ τῶν τειχῶν καὶ τῶν προσόψεων τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν ἐφαίνετο ἐγκακολαμμένος ὁ Ἑνετικὸς Δέων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἡμετέρων ναῶν ἔκειτο περιεστοιχισμένος ὑπὸ τῶν ἐπιτυμβίων πλακῶν καὶ εἰσέτι κεῖται ὑπὸ τὴν φυλακὴν τῆς πίστεως ὁ Αὐτοκρατορικὸς Ἀετός, ὁ οὐδέποτε ἐξαλείφμενος, ὡς τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλλήνας ἡ ἐλπίς. »

Κ. Π.

ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ ΑΡΧΑΙΟΥ ΑΓΑΛΜΑΤΟΣ.

—ooo—

Πρό τινος καιροῦ εὗρέθη δι' ἀνασκαφῆς ἐν τινὶ ἀμπελῶνι τοῦ ἐνταῦθα Κ. Γ. Βελώνια κειμένη παρὰ τὴν πόλιν Φηρῶν, μαρμαρίνόν τι ἀγαλμα οὗ τὸ ἀφομοίωμα γραφέν παρὰ τοῦ Κ. Δ. Φιλοπατρίδου, παρατίθεται ἐνταῦθα. Εἰς τὸ αὐτὸ μέρος εὗρεθησαν πρὸς τούτοις καὶ λίθοι δύο φέροντες τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν, ὅπου ὁ γλύπτης, ὡς φαίνεται, ἐν τῇ λέξει πάσας εἶχε πρότερον ἐγχαραῖαι ἀρετάς.

Ο ΔΑΜΟΣ

ΑΦΗΡΩΙΞΕΝ ΛΥΣΙΚΛΕΙ

ΑΝ ΣΩΦΑΝΤΟΥ ΠΑΣΑΣ

ΑΡΕΤΑΣ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΣΩ

ΦΡΩΣΥΝΑΣ

Ἐκτὸς τούτων ὑπῆρχε τεφροφόρον τι μαλύδιδνον μετὰ μαδυδίνου ὡσαύτως πωματος ἀγγεῖον, φέρον ἀναμφιβόλως τὴν τέφραν τῆς ἐναρέτου ταύτης παρθένου. Πλησίον δὲ τούτων ἔκειτο λιθόκτιστος σαρκοφάγος κεκαλυμμένος ὅλος ἔσωθεν ἐκ πλακῶν μαλύδιδου. Ἐντὸς δὲ αὐτοῦ εὗρέθη μικρὰ λυχνία ἐξ ἀργίλου, μικρὸν ἀγγεῖον ἐξ ὕαλου, τεμάχιον ξύλου ρεσηπότος, καὶ μικροῦ τινος πτηνοῦ ἀφομοίωμα ἐκ ποικιλοχρώμου ὕαλου, ὃ κακῇ τύχῃ κατεθραύσθη.

Δὲν νομίζω δὲ ἐκτὸς τοῦ προκειμένου νὰ σημειώσω ἐνταῦθα καὶ τὰς ἐξῆς ἀνεκδότους, καθ' ὅσον γνωρίζω, ἐπιγραφάς, αἱ ἐσχάτως συνέπεσε νὰ ἴδω ἐνταῦθα.

ΛΥΣΙΔΙΚΗ ΤΟΝ ΙΔΙΟΝ

ΑΝΔΡΑ ΕΡΜΕΡΩΤΑ

ΖΩΣΙΜΟΥ ΑΦΗΡΩΙΞΕ.

ΕΧΕΤΙΜΑ

ΠΡΩΣΣΑ

ΑΓΑΠΗΜΑ

ΗΡΩΗΣΑ

ΚΛΕΟΜΜΑΜΙΣ

ΛΩΙΣΤΟΣ

ΑΝΔΡΑΓΟΡΑ

ΑΡΤΥΜΗΔΑ

ΧΑΙΡΕ

ΟΜΙΝΑΡΩΔΟΥ ΣΑΡΑ

ΠΩΝΟΣ ΔΕ... ΥΝΗΧΡΗΣ

ΤΗ.....

Ἐν Θήρᾳ.

Ι. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

Τοῦ ὅπισθεν σκιαγραφήματος ὄντος ἀτελοῦς, εἶναι ἀπερίσκεπτον ν' ἀποφανθῶμεν περὶ αὐτοῦ. Δυνάμεθα μόνον νὰ εἰκάζωμεν ἐκ τοῦ σχήματος καὶ τοῦ ἱματισμοῦ, ὅτι εἶναι εἰκὼν (portrait) κόρης ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς γράφει ἡμῖν ὁ Κ. Δε-Κιγέλλας, καὶ ἡ ἐπιγραφή, καὶ ὁ τάφος, καὶ τὰ κτερίσματα εὗρεθησαν πλησίον, οὐδὲν τὸ κωλύον νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὰ πάντα ἀνέχουσιν εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον.

Τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγνώσκον οὕτω·

α Ὁ δᾶμος ἀφηρώϊξεν Λυσίκλειαν Σωφάντου πάσας ἀρετάς ἐνεκα καὶ σωφροσύνας. » Ἡτοι

α Ὁ δᾶμος ἀφηρώϊξε Λυσίκλειαν (τὴν θυγατέρα) Σωφάντου πάσας ἀρετῆς ἐνεκα καὶ σωφροσύνης. »

Τὸ ἀφηρώϊζω σημαίνει τιμῶ τινα θανόντα διὰ κτασκευῆς ἥρωος (τάφου), ὅπερ ἴσως προϋποθέτει καὶ τελετὴν τινα δι' ἧς ὁ θανὼν γίνεται ἥρωος, εἰ καὶ πολλάκις τὸ ἥρωος τίθεται ἀντὶ τοῦ παρ' ἡμῖν μακαρίτης (*). Ἀλλ' ἐν ταῖς θηραϊκαῖς ἐπιγραφαῖς τὸ ἀφηρώϊζω σημαίνει συνήθως θάπτω (**). Ἡ ἐποχὴ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων εἰκάζεται τοῦ α. αἰῶνος π. Χ. (**).

(*) C. I. G. 1629, 2427, 2486 καὶ θηραϊκῶς 1944, 3885.

(**) C. I. G. 2488, 2469, 2470, 2472.

(***) Παράβαλε τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν εὐρεθῆσαν ἐν Ἀμοργῷ· α Ὁ δᾶμος ἀφηρώϊξε Ἑρασίκλειαν Ἐρωτοκράτους ἀρετῆς ἐνεκα καὶ σωφροσύνης, ὅπως ἀγνοοῦμεν ἂν ἐβδόμη ᾖδη.